

RAPPORT

Kunde: Statkraft Development

Dato: 11.02.10

Rapport nr.: 09-158-3

Prosjekt nr.: 09-158

Prosjektnavn: Utvidelse av *Hitra vindpark(Hitra 2)* – *Fagutredning Landbruk*

Emneord: Landbruk, skogbruk, jordbruk, etterundersøkelse, konsekvensutredning, vindkraft, Hitra

Sammendrag:

SAE Vind planlegger å utvide Hitra vindpark i Hitra kommune, Sør-Trøndelag. Ask Rådgivning AS har vært engasjert for å se på hvilke konsekvenser vindparken kan ha for utnyttelsen av landbruksressursene i området. Konsekvensene er vurdert på bakgrunn av en kartlegging av effektene av første utbyggingstrinn (etterundersøkelse). Fagrapporten vil inngå som del av konsekvensutredningen av vindparken.

	Rev.	Dato
Utarbeidet av: Torgeir Isdahl	11.02.10	11.02.10
Kontrollert av: Elise Førde	Ansvarlig: Ask Rådgivning	
Prosjektleder: Elise Førde	E-post: askrad@askradgivning.no	

ASK RÅDGIVNING AS, Arbins gate 4, 0253 Oslo

FORORD

SAE Vind planlegger å utvide Hitra vindpark i Hitra kommune, Sør-Trøndelag. Ask Rådgivning AS har vært engasjert for å se på hvilke konsekvenser vindparken kan ha for utnyttelsen av landbruksressursene i området. Konsekvensene er vurdert på bakgrunn av en kartlegging av effektene av første utbyggingstrinn (etterundersøkelse). Fagrapporten vil inngå som del av konsekvensutredningen av vindparken.

Torgeir Isdahl har vært ansvarlig for utredningen. Prosjektleder i Ask Rådgivning har vært Elise Førde.

Oslo, den 11.02.2010

INNHOOLD

1.	Sammendrag	7
2.	Innledning	11
3.	Metode	12
3.1	Konsekvensutredning	12
3.2	Utredningsprogrammet.....	14
3.3	Planområde og influensområde.....	14
3.4	Datagrunnlag og datakvalitet	14
3.5	Dagens situasjon, 0-alternativet	15
4.	Effekter av første byggetrinn	16
4.1	Innledning	16
4.2	Konsekvensene slik de ble vurdert i 1999	16
4.3	Konsekvensene av tiltaket vurdert i 2009	17
5.	Status og verdivurdering	19
5.1	Jordbruk	19
5.2	Skogbruk	19
5.3	Utmarksbeite	20
5.4	Fisk og viltressurser	20
6.	Omfang/effekt	22
6.1	Vindkraftanlegget med atkomstvei	22
6.2	Kraftledning	25
6.3	Oppsummert omfangsvurdering.....	27
7.	Konsekvensvurdering	28
8.	Prioritering av alternativ	29
9.	Avbøtende tiltak	30
10.	Litteratur	31
10.1	Litteratur	31
10.2	Meddelelser	31

Oversikt over figurer

Figur 1. Konsekvensvifta. Kilde: Håndbok 140 (Statens vegvesen 2006)..... 14

Oversikt over tabeller

Tabell 1. Kriterier for vurdering av landbrukets verdi. 12

Tabell 2. Kriterier for et planlagt tiltaks potensielle virkning på landbrukets ressursgrunnlag.....	13
Tabell 3. Utviklingen i antall gårdsbruk og produktivt areal på Hitra fra 1989- 2009.....	19
Tabell 4. Oppsummert verdivurdering for landbruksinteressene i tiltaksområdet.....	21
Tabell 5. Beregnet tap av landbruksarealer i dekar for alternativ A.....	22
Tabell 6. Beregnet tap av landbruksarealer i dekar for alternativ B.....	22
Tabell 7. Arealstatistikk for ryddegater gitt i dekar.....	25
Tabell 8. Oppsummert omfangsvurdering for landbruksinteressene i tiltaksområdet.....	27
Tabell 9. Konsekvensvurdering for vindkraftverket med atkomstveier.....	28
Tabell 10. Konsekvensvurdering for kraftledningen.....	28
Tabell 11. Konsekvensvurdering for transformatorstasjonen.....	28

1. SAMMENDRAG

Innledning

SAE Vind planlegger å utvide Hitra vindpark ved å plassere flere vindturbiner i tilknytning til eksisterende vindpark. Utvidelsen vil i første rekke skje mot syd og vest i forhold til plasseringen av dagens vindturbiner. Det vurderes atkomst både langs eksisterende atkomstvei og langs en ny atkomstvei fra syd. Kraften som produseres planlegges ført til Tjeldbergodden gjennom en luftledning til Laksåvika og derfra i sjøkabel over fjorden.

Innledningsvis i denne rapporten gjøres det en vurdering av effektene første byggetrinn hadde på landbruksressursene i området (etterundersøkelse). Erfaringene herfra er benyttet som grunnlag for konsekvensvurdering av neste byggetrinn.

Metode og datagrunnlag

Konsekvensutredningen er basert på metoden beskrevet i Statens vegvesens håndbok 140 om konsekvensutredninger.

Utredningen er skrevet på bakgrunn av innspill fra Hitra kommune, grunneiere og tall fra Statistisk sentralbyrå og Statens landbruksforvaltning. Beskrivelsen av hjortejakta er i hovedsak hentet fra den omfattende forvaltningsplanen for hjort på Hitra utgitt i 2009. En annen viktig kilde har vært det nylig utarbeidede femårige miljøprogrammet for landbruket i Sør-Trøndelag utgitt av Fylkesmannen i Sør-Trøndelag.

Arealberegninger er gjennomført i geografiske informasjonssystemer med bakgrunn i digitale markslagskart i målestokk 1:5000. De høyeste områdene av Eldsfjellet er ikke kartlagt da området ligger over skoggrensa.

Effekter av første byggetrinn vurdert i 1999

I utredningen fra 1999 ble det pekt på at vindparken fra lokalt hold ikke ble vurdert som negativt for landbruket. De vesentligste konsekvensene av utbyggingen ble vurdert til å være direkte tap av arealer med utmarksbeite. Den faktiske kvaliteten på beslaglagte arealer ble ikke vurdert nærmere.

Atkomstveien opp til kraftverket på Eldsfjellet ble vurdert til å ha en positiv konsekvens ved økt tilgjengelighet til området. Særlig ville dette ha positiv effekt for skogbruket. For jordbruket ble det pekt på at atkomstveiene kunne gi bedret tilgjengelighet til enkelte dyrkbare myrområder. Det ble påpekt at anleggsveien kunne tilrettelegge for tjuvslakt av beitedyr dersom veien ikke ble stengt med bom.

Iskast ble vurdert til å være en sikkerhetsmessig risiko ved sinking og ettersøk etter sau samt ved grunneiers jaktutøvelse.

Effekten av første byggetrinn vurdert i 2009

I tråd med forventningene beskrevet i utredningen fra 1999 har anleggsveien til vindparken hatt en positiv betydning for skogbruket. I samarbeid med skogbruksinteressene ble anleggsveien i hovedtrekk anlagt i foreslått trase for ny skogsbilvei beskrevet i hovedplan for skogsbilveier i Eldsfjellområdet. Skogbruksjef på Hitra bekrefter at anleggsveien ga helt nye muligheter for uttak av skog i vanskelig tilgjengelige områder. Atkomstveien har derimot ikke utløst oppdyrking av myr.

De berørte områdene er og har alltid vært lite egnet for utmarksbeite da dyrene tenderer å trekke ned fra fjellet gjennom beitesesongen. Områdene på Eldsfjellet har derfor ikke vært brukt til utmarksbeite på over 30 år. Hitra 1 har følgelig hatt ubetydelig effekt for beitebruk i området.

I samtaler med grunneierinteressene i området kommer det tydelig frem at hensynet til jakta veier tungt. I jaktvaldene som er berørt av Hitra 1 felles det årlig omtrent 350 hjort. Flere av grunneierne tilrettelegger jakta for tilreisende jegere. Den samlede inntekten av jakta er derfor betydelig.

Basert på de fem årene med jakt er det særlig to forhold grunneierne trekker frem:

1. Tilreisende jegere er oppmerksomme på vindmøllene. De fleste opplever vindturbinene som forstyrrende for naturopplevelsen og vurderer vindparken som noe negativt. Særlig later dette til å gjelde jegere fra utlandet.
2. Forekomsten av kronhjorter på Eldsfjellet ser ut til å ha gått ned etter at vindparken ble satt i drift. Lokalt forklares dette med at erfarne individer ofte er mer på vakt mot menneskelig installasjoner og aktivitet. Dette gjør at området som tidligere var et meget godt sted for kronhjort nå i større grad benyttes av ungdyr. Dette kan ha betydning for tilreisende jegeres betalingsvillighet.

Til tross for disse mulige effektene har fellingsstatistikken for området holdt seg godt. Prisene for tilrettelagt jakt har utviklet seg normalt og det har ikke vært tegn til redusert interesse for jakt i området.

Konsekvensvurdering av Hitra 2

Det finnes verken dyrket mark eller innmarksbeite i områdene berørt av utvidelsen av selve vindkraftanlegget. I traseen for nettilknytning til Tjeldbergodden passerer kraftledningen i luftspenn over et lite jorde ved Låksåvika helt nede ved kysten. Jordbruksressursene vurderes derfor til å være uten verdi i tiltaksområdet.

Oppe på Eldsfjellet finnes det små lommer med produktiv skog på lav bonitet inne i blant snaue områder og impediment. I lisdene rundt Eldsfjellet vokser skogen bedre og her finnes det aktivt drevet produksjonsskog. Boniteten er hovedsakelig lav, men det finnes områder med middels og høy bonitet. Skogbruksressursene oppe på Eldsfjellet vurderes til å være uten verdi og vil i ubetydelig grad bli påvirket av utvidelsen.

Kraftledningen til Tjeldbergodden berører noe skog av lav bonitet og ryddegatene her vurderes til å ha en liten negativ konsekvens.

Dersom det anlegges en ny atkomstvei fra sør vil denne medføre tap av noe skog av god bonitet, men veien vil åpne for hogst i lisdene sør for Eldsfjellet. Dette blir av grunneierne og Hitra kommune vurdert som positivt.

I følge grunneierne har det de siste tiårene ikke blitt sluppet sau eller andre dyr på utmarksbeite i områdene berørt av vindkraftverket. Årsaken til dette er blant annet at dyrene tenderer til å trekke ned fra fjellet i løpet av beiteperioden noe som skaper problemer både ved sanking og håndtering av beiterettigheter. De delene av Eldsfjellet som blir berørt later til å ha en ubetydelig verdi for utmarksbeitet på Hitra og følgelig vil konsekvensene av utvidelsen være ubetydelige.

Hitra har svært gode bestander av hjort og hjortejakta gir en betydelig inntekt for grunneierne. I 2008 ble det gitt fellingstillatelse på 1082 dyr på Hitra, hvorav det ble felt 984. Hitra har en hundreårig tradisjon for utleie av jakt og selv om mesteparten av jakt utøves av lokale er det en betydelig strøm av tilreisende jegere som jakter hjort på Hitra. Hjortejakta på Hitra er følgelig av stor økonomisk betydning for grunneierne og vurderes til å ha stor verdi.

Det hefter usikkerhet om hvilke effekter vindparken vil ha for hjortebestanden på Hitra. Dette temaet behandles nærmere i fagutredningen om det terrestriske dyrelivet. Erfaringene etter utbyggingen av Hitra 1 er at vindparken ikke har medført verken redusert jaktutbytte eller endringer i betalingsvillighet på Hitra generelt eller på Eldsfjellet spesielt. For vilt- og fiskeressursene vurderes tiltaket til å ha en liten negativ konsekvens.

Tabell I. Konsekvensvurdering for vindkraftverket med atkomstveier.

	Verdi	Omfang	Konsekvens
Jordbruk	Ubetydelig	Ubetydelig	Ubetydelig
Skogbruk	Ubetydelig/liten verdi	Liten positiv [⌘]	Liten positiv [⌘]
Utmarksbeite	Ubetydelig/liten verdi	Ubetydelig	Ubetydelig
Vilt og fisk	Stor verdi	Liten negativ	Middels negativ

[⌘] Dersom det anlegges atkomstvei fra sør

Tabell II. Konsekvensvurdering for kraftledningen.

	Verdi	Omfang	Konsekvens
Jordbruk	Liten verdi	Liten negativ*	Liten negativ
Skogbruk	Liten verdi	Liten negativ	Liten negativ
Utmarksbeite	Ubetydelig/liten verdi	Ubetydelig	Ubetydelig
Vilt og fisk	Stor verdi	Ubetydelig	Ubetydelig

* Avhengig av plassering av muffestasjon

Tabell III. Konsekvensvurdering for transformatorstasjonen.

	Verdi	Omfang	Konsekvens
Jordbruk	Ubetydelig	Ubetydelig	Ubetydelig
Skogbruk	Ubetydelig	Ubetydelig	Ubetydelig
Utmarksbeite	Ubetydelig/liten verdi	Ubetydelig	Ubetydelig
Vilt og fisk	Stor verdi	Ubetydelig	Ubetydelig

Avbøtende tiltak

Utmarksbeite

Hvorvidt ryddegata under kraftledningen blir et gode eller et onde avhenger av i hvilke grad en fjerner hogstavfall etter skogrydding. Dersom mye hogstavfall blir liggende i traseene vil ryddegata kunne være en barriere for eventuelle beitedyr i området.

Kuldesig og rasfare

Eventuelle problemer knyttet til kuldesig i kraftledningstraseen kan avhjelpes ved å la mest mulig av skogbeltet opp mot Eldsfjellet bli stående i områder hvor sjansen for overslag er liten.

Hjortejakt

Det later til at de berørte områdene har en særlig verdi for jakta i en periode i september. Det bør etter nærmere kontakt med grunneiere vurderes om en kan organisere anleggsarbeidet slik at forstyrrelsen i de beste jaktfeltene er lav i denne perioden.

2. INNLEDNING

SAE Vind planlegger å utvide Hitra vindpark ved å plassere flere vindturbiner i tilknytning til eksisterende vindpark. Utvidelsen vil i første rekke skje mot syd og vest i forhold til plasseringen av dagens vindturbiner. Det vurderes atkomst både langs eksisterende atkomstvei og langs en ny atkomstvei fra syd. Kraften som produseres planlegges ført til Tjeldbergodden gjennom en luftledning til Laksåvika og derfra i sjøkabel over fjorden.

Innledningsvis i denne rapporten gjøres det en vurdering av effektene første byggetrinn hadde på landbruksressursene i området (etterundersøkelse). Erfaringene herfra er benyttet som grunnlag for konsekvensvurdering av neste byggetrinn.

3. METODE

3.1 Konsekvensutredning

Begrepet landbruk omfatter i denne utredningen temaene jordbruk og skogbruk samt grunneiers mulige inntekter fra jakt og fiske.

Formålet med en konsekvensutredning er at hensynet til landbruket tas i betraktning under forberedelse av planen og når det tas stilling til om planen eller tiltaket kan gjennomføres.

Denne utredningen er basert på metodikken beskrevet i Statens vegvesens Håndbok 140 (Statens vegvesen 2006). Metoden har følgende hovedelementer:

- **Verdi:** uttrykt som tilstand, egenskaper eller utviklingstrekk for vedkommende interesse/tema i det området prosjektet planlegges.
- **Omfang:** dvs. hvor store endringer tiltaket kan medføre for vedkommende interesse/tema.
- **Konsekvensens:** fastsettes ved å sammenholde opplysninger om berørte områders verdi, samt omfanget av tiltakets effekt.

Vurdering av verdi

Verdisettingen er gjort med verdikriteriene i Håndbok 140 som utgangspunkt, men det er gjort enkelte forenklinger for å unngå et lappeteppes av ulike verdier og prioriteringer. Tabell 1 viser benyttede kriterier for verdissetingen. Verdivurderingene for hver seksjon eller delstrekning angis som liten, middels eller stor.

Tabell 1. Kriterier for vurdering av landbrukets verdi.

	Liten verdi	Middels verdi	Stor verdi
Skogområder	– Skogarealer på lav bonitet – Skogarealer på middels bonitet og vanskelige driftforhold	– Større arealer med middels bonitet med gode driftforhold – Skogområder med høy bonitet, men vanskelige driftforhold	– Større arealer med høy bonitet og gode driftforhold
Jordbruksområder	– Mindre områder gjødslet beite	– Mindre områder med fulldyrket og overflatedyrket mark Gjødslet beite	– Større områder med fulldyrket og overflatedyrket mark
Beiteressurser	– Liten tetthet av beitedyr	– Middels tetthet av beitedyr	– Stor tetthet av beitedyr
Fisk og viltressurser	– Normalt gode vilt og fiskeressurser	– Rike vilt og fiskeressurser	– Særlig rike vilt og fiskeressurser – Tilrettelagt laksefiske

Vurdering av omfang

Omfanget er en vurdering av hvilke konkrete endringer og virkninger tiltaket antas å medføre for de ulike naturverdiene. Omfanget vurderes for de samme lokalitetene eller områdene som er verdivurdert. Omfanget vurderes i forhold til alternativ 0.

I denne utredningen er omfang angitt på en seksdelt skala: Stort negativt - middels negativt – lite negativt – (intet) – lite positivt - middels positivt - stort positivt.

Tabell 2. Kriterier for et planlagt tiltaks potensielle virkning på landbrukets ressursgrunnlag.

	Stort positivt omfang	Middels positivt omfang	Lite / intet omfang	Middels negativt omfang	Stort negativt omfang
Ressursgrunnlaget og utnyttelse av dette	Tiltaket vil i stor grad øke ressursgrunnlaget	Tiltaket vil øke ressursgrunnlagets	Liten eller ingen endring i ressursgrunnlaget	Tiltaket vil redusere ressursgrunnlaget	Tiltaket vil i stor grad redusere eller ødelegge ressursgrunnlaget

Vurdering av konsekvens

Med konsekvenser menes de fordeler og ulemper et definert tiltak vil medføre i forhold til alternativ 0. Konsekvensen for et miljø/område framkommer ved å sammenholde miljøet/områdets verdi og omfanget. Vifta som er vist i Figur 1, er en matrise som angir konsekvensen ut fra gitt verdi og omfang. Konsekvensen angis på en ni-delt skala fra "meget stor positiv konsekvens" (+ + + +) til "meget stor negativ konsekvens" (– – – –). Midt på figuren er en strek som angir intet omfang og ubetydelig/ingen konsekvens. Over streken vises de positive konsekvenser, og under streken de negative konsekvenser.

Verdi Ingen verdi	Verdi		
	Liten	Middels	Stor
Stort positivt		Meget stor positiv konsekvens (++++)	
Middels positivt		Stor positiv konsekvens (+++)	
Lite positivt		Middels positiv konsekvens (++)	
Intet omfang		Liten positiv konsekvens (+)	
Lite negativt		Ubetydelig (0)	
Middels negativt		Liten negativ konsekvens (-)	
Stort negativt	Middels negativ konsekvens (- -)		
	Stor negativ konsekvens (- - -)		
	Meget stor negativ konsekvens (- - - -)		

Figur 1. Konsekvensvifta. Kilde: Håndbok 140 (Statens vegvesen 2006).

3.2 Utredningsprogrammet

Utredningsprogrammet for Hitra 1 fra 1999 + NVEs program for Hitra 2 (2008) skal legges til grunn for arbeidet. I de overnevnte utredningsprogrammene er det ikke stilt spesifikke utredningskrav for temaet landbruk.

3.3 Planområde og influensområde

Influensområdet omfatter de delene av Hitra som blir berørt av atkomstvei, vindturbiner, internveier, transformatorstasjon, muffestasjon og kraftledninger. For jord- og skogbruk vurderes konsekvenser i første rekke for direkte berørte areal, mens en for utmarksbeite og vilt- og fiskeressurser lar influensområdet også til å omfatte områder berørt av støy og visuelle effekter.

3.4 Datagrunnlag og datakvalitet

3.4.1 Jordbruk og skogbruk

Utredningen er skrevet på bakgrunn av innspill fra Hitra kommune, fylkestall fra Statistisk sentralbyrå og Statens landbruksforvaltning. En annen viktig kilde har vært det nylig utarbeidede femårige miljøprogrammet for landbruket i Sør-Trøndelag utgitt av Fylkesmannen i Sør-Trøndelag.

Arealberegninger er gjennomført i geografiske informasjonssystemer med bakgrunn i digitale markslagskart i målestokk 1:5000. Datasettet er utarbeidet fra fotografering i 2000. De høyeste områdene av Eldsfjellet er ikke kartlagt da området er over skoggrensa.

3.4.2 Beitebruk

Utredningen er skrevet på bakgrunn av beitestatistikk fra Skog og Landskap, informasjon fra regionalt miljøprogram for Sør-Trøndelag og opplysninger fra grunneiere og Hitra kommune.

3.4.3 Jaktinteresser

Utredningen er skrevet på bakgrunn av informasjon fra Hitra kommune, Fylkesmannen i Sør-Trøndelag og utvalgte grunneiere. Beskrivelsen av hjortejakta er i hovedsak hentet fra den omfattende og splitter nye forvaltningsplanen for hjort på Hitra utgitt i 2009.

3.5 Dagens situasjon, 0-alternativet

Tiltakets omfang og konsekvenser er vurdert opp mot 0-alternativet. 0-alternativet er definert som dagens tilstand i plan- og influensområdet, altså med Hitra vindpark trinn 1, og hva som vil være naturlig utvikling dersom tiltaket ikke gjennomføres.

For landbruket vurderes nullalternativet til å være en fortsatt liten nedgang i jordbruksaktivitet på Hitra. Skogbruket vil som de siste år preges av enkelte større hogster enkelte år med et jevnt uttak av fyringsved. Beitebruket antas å opprettholdes som i dag med særlig beiting i områder hvor en får beitetilskudd for den viktige betydningen beitebruken har for landskapspleien. Hjortejakta vil i fremtiden trolig ha den samme viktige betydningen som i dag.

Det er ikke kjent andre store utbyggingsplaner som vil berøre tiltaksområdet.

4. EFFEKTER AV FØRSTE BYGGETRINN

4.1 Innledning

Hitra vindpark ble bygget i 2003/2004 og ble offisielt åpnet høsten 2004. Vindparken var en av de første som ble bygget i Norge og det er høstet erfaringer over en 5 års periode med landbruksdrift i influensområdet til et vindpark. Praktisk erfaring med vindparker er en mangelvare i Norge i dag og erfaringer fra Hitra bør følgelig være en viktig premisse for vurdering av konsekvenser for vindparker i sammenliknbare områder.

En del av oppgaven er å vurdere konsekvensene av første byggetrinn for deretter å benytte disse erfaringene som grunnlag for vurderingene av effekt av det andre byggetrinnet.

4.2 Konsekvensene slik de ble vurdert i 1999

Konsekvensene for landbruksinteressene ble vurdert i en fagutredning utført av ENCO i 1999 [6].

I utredningen ble det pekt på at vindparken fra lokalt hold ikke ble vurdert som negativt for landbruket. Utmarksarealene ble vurdert til ikke å være spesielt viktige for utvikling av alternative næringsformer i tilknytning til fremtidig gårdsdrift. Kontaktpersonene fokuserte derimot på mulighetene for å kombinere atkomstveiene til anlegget med ønsket om tilgang til vanskelig tilgjengelige skogarealer og til dyrkbare myrområder. Turisme og reiselivsbasert næringsliv i tilknytning til landbruket ble heller ikke vurdert å være særlig sårbart for endret opplevelsesverdi etter anleggelsen av vindparken.

De vesentligste konsekvensene av utbyggingen var derfor knyttet til direkte tap av arealer med utmarksbeite. Planområdet på Eldsfjellet var 7.000 dekar stort og vindkraftverket ville legge beslag på om lag 1,4 % av dette. Den faktiske kvaliteten på beslaglagte arealer ble ikke vurdert nærmere. For annen landbruksnæring ble konsekvensene vurdert til å være små.

Atkomstveien opp på Eldsfjellet ble vurdert til å ha en positiv konsekvens ved økt tilgjengelighet til området. Særlig ville dette ha positiv konsekvenser for skogbruket ved å gi tilgjengelighet til de produktive skogområdene på øst- og sørsiden av høydedraget. Det ble påpekt at anleggsveien kunne tilrettelegge for tjuvslakt av beitedyr dersom veien ikke ble stengt med bom.

Iskast ble vurdert til å være en sikkerhetsmessig risiko ved sinking og ettersøk etter sau samt grunneiers jaktutøvelse.

4.3 Konsekvensene av tiltaket vurdert i 2009

4.3.1 Konsekvenser for jordbruk og skogbruk

I tråd med forventningene beskrevet i utredningen fra 1999 har anleggsveien til vindparken hatt en positiv betydning for skogbruket. I samarbeid med skogbruksinteressene ble anleggsveien i hovedtrekk anlagt i foreslått trase for ny skogsbilvei beskrevet i hovedplan for skogsbilveier i Eldsfjellområdet.

Skogbrukssjef på Hitra bekrefter at anleggsveien ga helt nye muligheter for uttak av skog i vanskelig tilgjengelige områder. Av større registrerte hogster tok entreprenøren Allskog BA tok ut 3-400 kubikkmeter furu i en hogst muliggjort av atkomstveien kort tid etter veien var anlagt. Virket var grunnet sein vekst av utmerket kvalitet og ble skipet til et lokalt sagbruk. Atkomstveien var likevel helt avgjørende for at økonomien i hogsten ble god. Allskog BA har videre planlagt en ny hogst på 1.000 – 1.500 kubikk i tilknytning til atkomstveien [7].

Mulighetene for oppdyrking av myrområder i tilknytning til anleggsveiene ble sett på som en mulig positiv effekt av Vindparken. Slik nydyrking har ikke funnet sted.

4.3.2 Konsekvenser for utmarksbeitet

På Hitra kommune er det stort sett bare de mindre øyene at beitedyrene slippes fritt. På selve Hitra har det vist seg å være vanskelig å begrense dyrene til de områdene hvor en har beiterett. På Eldsfjellet har en til alle tider slitt med at dyrene selv trekker ned fra fjellet. Områdene på Eldsfjellet har derfor ikke vært brukt til utmarksbeite på over 30 år. Hitra 1 har følgelig hatt ubetydelig konsekvens for beitebruk i området.

4.3.3 Konsekvenser for jakt og fiskeressursene

Hitra har svært gode bestander av hjort og hjortejakta gir en betydelig inntekt for grunneierne. I utredningen fra 1999 ble temaet lite behandlet under temaet landbruk, men det ble pekt på at iskast kunne medføre et risikomoment under jaktutøvelsen.

I samtaler med grunneierinteressene i området kommer det tydelig frem at hensynet til jakta veier tungt. I jaktvaldene som er berørt av Hitra 1 felles det årlig omtrent 350 hjort. Flere av grunneierne tilrettelegger jakta for tilreisende jegere. Den samlede inntakten av jakta er derfor betydelig. Basert på de fem årene med jakt er det særlig to forhold grunneierne trekker frem:

1. Tilreisende jegere er oppmerksomme på vindmøllene. De fleste opplever vindturbinene som forstyrrende for naturopplevelsen og vurderer vindkraftverket som noe negativt. Særlig later dette til å gjelde jegere fra utlandet [1].
2. Forekomsten av kronhjorter på Eidsfjellet ser ut til å ha gått ned etter at kraftverket ble satt i drift. Lokalt forklares dette med at erfarne individer ofte er mer på vakt mot menneskelig installasjoner og aktivitet. Dette gjør at området som tidligere var et meget godt sted for kronhjort nå i større grad benyttes av ungdyr. Dette kan ha betydning for tilreisende jegeres betalingsvillighet.

Til tross for disse mulige effektene har fellingsstatistikken for området holdt seg godt. Prisene for tilrettelagt jakt har utviklet seg normalt og det har ikke vært tegn til redusert interesse for jakt i området [1].

5. STATUS OG VERDIVURDERING

5.1 Jordbruk

Primærnæringene står sterkt i Hitra kommune og jordbruk og fiske sysselsetter ca 11 % av yrkesbefolkningen. Mens Hitra de siste årene har tronet som det viktigste fiskerikommunen i Sør-Trøndelag etter verdien av ilandbrakt fangst, har jordbruket opplevd en nedgang i antall bruk sterkere enn ellers i fylket (tabell 3).

Berggrunnen på Hitra består hovedsakelig av sure og næringsfattige bergarter som granitt og gneis. Dette gir et skrint jordsmonn mange steder og grunnlag for lite vekst. Det er imidlertid flere steder gammel havbunn som gir gode forhold for dyrking av næringskrevende vekster. Det totale potensielle jordbruksarealet på Hitra er vurdert til å være ca 20.000 dekar, så pr i dag ligger store areal brakk.

Den vanligste driftformen er i dag eng til slått og beite og hele 97 % av jordbruksarealet brukes i dag til dette.

Tabell 3. Utviklingen i antall gårdsbruk og produktivt areal på Hitra fra 1989-2009.

	Antall gårdsbruk	Produktivt areal (daa)
2009	58	13.695
1999	90	15.827
1989	157	15.022

Det finnes verken dyrket mark eller innmarksbeite i områdene berørt av vindkraftanlegget. I traseen for nettilknytning til Tjeldbergodden passerer kraftledningen i luftspenn over et lite jorde ved Låksåvika helt nede ved kysten. Jordbruksressursene i influensområdet vurderes til å ha ubetydelig til liten verdi.

Konklusjon: Jordbruksressursene vurderes til å være uten verdi i tiltaksområdet foruten det lille jordet ved Låksåvika som kan bli berørt av kraftledningen.

5.2 Skogbruk

En fjerdedel av Hitra er skogkledd og om lag 65.000 dekar blir vurdert som produktivt areal [1]. Furuskogen dominerer i kommunen, men det finnes også områder med gran og lauvskog. Avvirkningen til salg har gjennom 2000-tallet ligget mellom 170 – 2.240 kubikkmeter med et snitt på 1.300 m³ pr år. I tillegg hugges det en god del til privat forbruk som ikke rapporteres. Det totale hogstkvanta ligger nok derfor nærmere 3.000 dekar i året. Til sammenlikning er balansekvantumet på Hitra mellom 5 – 10.000 kubikk så skogbruksaktiviteten på Hitra er som ellers i landet lav. Det meste av virket går til vedproduksjon, men det finnes flere gårdssager på Hitra som driver foredling i mindre skala.

Oppe på Eldsfjellet finnes det kun små lommer med produktiv skog på lav bonitet inne i blant snaue områder og impediment. I lisdene rundt Eldsfjellet vokser skogen bedre og her finnes det aktivt drevet produksjonsskog. Boniteten er hovedsakelig lav, men det finnes områder med middels og høy bonitet.

Konklusjon: Skogbruksressursene oppe på Eldsfjellet vurderes til å være uten verdi. Kraftledningen til Tjeldbergodden går gjennom områder med skog av liten verdi.

5.3 Utmarksbeite

I følge grunneierne har det de siste tiårene ikke blitt sluppet sau eller andre dyr på utmarksbeite i områdene berørt av vindkraftverket. Årsaken til dette er blant annet at dyrene tenderer til å trekke ned fra fjellet i løpet av beiteperioden noe som skaper problemer både ved sanking og håndtering av beiterettigheter [1].

Det er uvisst om området kan få økt aktualitet som beiteområde i fremtiden. Utmarksbeite har et klart økonomisk insentiv da staten utbetaler 90 kroner i produksjonstilskudd til et hvert dyr som holdes på utmarksbeite i minst 5 uker i året [2]. I tillegg er det en trend at det utbetales tilskudd for dyr som beiter på en måte som kan oppfattes som landskapspleie. På Hitra er det i dag tre prioriterte beiteområder hvor staten betaler tilskudd til beitebrukere for deres innsats for å opprettholde særlig verdifulle beitelandskap. Disse områdene er: Barmann-Melandsø, Glørstad-Kjøsøya og Fjellvær [5]. I tillegg later det til at beiteaktiviteten er stor på mindre øyer utenfor selve Hitra hvor sanking og forholdet til beiterett er uproblematisk.

Konklusjon: De delene av Eldsfjellet som blir berørt later til å ha en ubetydelig verdi for utmarksbeitet på Hitra. Ei heller i fremtiden vurderes området til å bli viktig.

5.4 Fisk og viltressurser

Hitra har svært gode bestander av hjort og hjortejakta gir en betydelig inntekt for grunneierne. I 2008 ble det gitt fellingstillatelse på 1082 dyr på Hitra, hvorav det ble felt 984. Hitra har en hundreårig tradisjon for utleie av jakt og selv om mesteparten av jakt utøves av lokale er det en betydelig strøm av tilreisende jegere som jakter hjort på Hitra.

Mange steder på Hitra er hjortebestanden så stor at beiteskader på innmark er betydelig for de som driver aktivt jordbruk, og også andre grunneiere klager over de negative sider som en stor hjortestamme medfører. Det er også økende trafikkfare med den tette bestanden. Når bestandsveksten også har en negativ effekt på hjorten selv i form av mindre dyr og svakere reproduksjon har kommunen de siste årene vedtatt å gjøre noe med situasjonen med økte fellingskvoter, økt felling av skadedyr og utvidet jakttid [4].

Hjortejakta på Eldsfjellet forvaltes av to vald: Strøm som dekker det meste av innlandet på Hitra og følgelig det meste av Eldsfjellet og Inn-Hitra som dekker de

sørlige delene av Eldsfjellet og områdene ned mot sjøen i sør. I disse valdene felles det årlig henholdsvis ca 200 og 150 dyr.

Verdiene av hjortejakta knyttes både til førstehåndsverdien av hjortekjøttet samt inntekter ved utleie av jakt med alt dette innebærer med guidet jakt og utleie av overnatting og andre konsumeffekter.

Det jaktes småvilt på Eldsfjellet og det er mulig å kjøpe sesongkort for en billig penge. Grunneiernes inntekter fra denne jakta er ubetydelige [1]. Ferskvannsfiske er heller ikke av økonomisk betydning for grunneierne.

Konklusjon: Hjortejakta på Hitra er av stor økonomisk betydning for grunneierne og vurderes til å ha stor verdi.

Tabell 4. Oppsummert verdivurdering for landbruksinteressene i tiltaksområdet.

	<i>Vindkraftverk m/ atkomst</i>	<i>Kraftledning</i>	<i>Transformator</i>
Jordbruk	Ubetydelig	Liten verdi	Ubetydelig
Skogbruk	Ubetydelig/liten verdi	Liten verdi	Ubetydelig
Utmarksbeite	Ubetydelig/liten verdi	Ubetydelig	Ubetydelig
Vilt og fisk	Stor verdi	Stor verdi	Stor verdi

6. OMFANG/EFFEKT

6.1 Vindkraftanlegget med atkomstvei

6.1.1 Arealberegninger

På grunnlag av digitale markslagskart i målestokk 1:5000 er det gjennomført en beregning av hvilke landbruksområder som blir berørt av vindkraftverket med atkomstveier. Skogbruksområdene er delt opp etter bonitet, mens jordbruksområdene er fordelt på innmarksbeite og dyrket mark.

Hver vindturbin er beregnet til å legge permanent beslag på 50 m², mens veiene anlegges i en bredde på 6 meter.

Tabell 5. Beregnet tap av landbruksarealer i dekar for alternativ A.

	Skogbonitet			Jordbruk	
	Lav	Middels	Høy	Fulldyrket	Gjødset beite
Vindturbiner	0	0	0	0	0
Internveier	0,1	0	0	0	0
Atkomst - Sør	7	3	7	0	0

Tabell 6. Beregnet tap av landbruksarealer i dekar for alternativ B.

	Skogbonitet			Jordbruk	
	Lav	Middels	Høy	Fulldyrket	Gjødset beite
Vindturbiner	0	0	0	0	0
Internveier	0,1	0	0	0	0
Atkomst - Sør	7	3	7	0	0

6.1.2 Skogbruk

Etter siste justering av layout, hvor vindturbinene ned mot Damtjernet ble tatt ut, vil det ikke anlegges vindturbiner i områder med produktiv skog. Internveiene vil i all hovedsak gå utenom skogområder og arealbeslaget av registrert produktiv skog vil bli ubetydelige 0,1 dekar.

Ny atkomstvei fra sør vil gå gjennom fine skogbruksområder med stedvis høy bonitet. Veien vil medføre tap av noe skog av god bonitet, men nytteverdien av en slik vei vil være stor for skogbruket da den eksisterende traktorvei i dette området er så dårlig at den ikke lenger har noen funksjon. Atkomstveien fra sør vil langt på vei harmonere med foreslått ny skogsbilvei i Hovedplanen for skogsbilveier i Hitra kommune [8]. Atkomstveien vurderes derfor til å ha en liten positiv konsekvens.

Utvidelsen av vindkraftverket for øvrig vil bedre tilgjengeligheten til områdene sør og vest for eksisterende vindkraftverk gjennom utvidelsen av internveisystemet. Dette kan være utløsende for uttak av noe tømmer.

Konklusjon: Tiltaket vurderes til å ha en liten positiv effekt for skogbruket.

6.1.3 Jordbruk

Utvidelsen av Hitra vindkraftverk vurderes til å ha en ubetydelig påvirkning på ressursgrunnlaget for jordbruket. Verken vindturbiner eller atkomstveier vil anlegges på dyrket mark eller gjødslet beite.

Utvidelsen av veinettet vil ytterligere bedre tilgjengeligheten oppe på Eldsfjellet, men basert på erfaringer fra første byggetrinn, er det liten grunn til å forvente at dette vil utløse ny jordbruksaktivitet på fjellplatået.

Konklusjon: Tiltaket vurderes til å ha en ubetydelig effekt for jordbruket.

6.1.4 Utmarksbeite

Det er i dag ingen beiteaktivitet oppe på Eldsfjellet. Dersom dyr i fremtiden skal slippes i dette området vil anleggs- og internveisystemet kunne være til nytte for grunneierne.

Konklusjon: Tiltaket vurderes til å være uten betydning for beiteressursene i området.

6.1.5 Fisk og viltressurser

Utvidelsen av Hitra vindkraftverk kan grovt sett påvirke grunneierens inntekter fra hjortejakta på tre måter:

1. Redusert betalingsvillighet for jakt
2. Redusert tildeling av fellingstillatelser
3. Redusert fellingsprosent i berørte vald

Til det første punktet har erfaringene etter utbyggingen av Hitra 1 vært at tilreisende jegeres betalingsvillighet later til å opprettholdes. Dette til tross for at enkelte tilreisende jegere har gitt uttrykk for at de mener naturopplevelsen knyttet til jakta er blitt redusert. Grunneierne har ikke registrert noen endring i pågang etter jakt og prisnivået på fellingstillatelser og guiding har hatt en normal utvikling. Det blir fra grunneierhold trukket frem at vindparken kan medføre endringer i sammensetningen av dyr som bruker Eldsfjellet med en dreining mot ungdyr fra eldre hanner som normalt er attraktive jaktobjekt. Hvorvidt denne effekten er reell blir vurdert i en egen fagutredning.

Til det andre punktet kan en reduksjon i tildeling av fellingstillatelser enten komme ved at vindparkområdet blir underkjent som tellende areal eller ved at bestandsutviklingen i områdene rundt Eldsfjellet blir så dårlig at kommunen vedtar å heve minstearealet for tildeling av hjort i området. I følge viltforvalter Bjørn Ragnbru hos Fylkesmannen i Sør-Trøndelag har det aldri vært noe tema at vindparkområdene skal tas ut av beregningen av tellende areal for tildeling av fellingsløyver for hjort. At kommunen skal redusere minstearealet i de berørte valdene virker i for tiden også rimelig usannsynlig da bestandene per i dag vurderes til å være for høy.

Til det tredje punktet er det slett ikke umulig at hjorten grunnet forstyrrelse i nærheten av vindkraftverket kan redusere bruken av dette området. Primært vil nok dette gjelde i anleggsfasen. Konsekvensene av dette vil isolert sett kunne påvirke jaktutbyttet på Eldsfjellet.

Grunneierne vil i varierende grad kunne kompensere redusert jaktutbytte på Eldsfjellet ved å skyte flere dyr i andre jaktfelt innad i valdet. Enkelte grunneiere har denne muligheten, mens andre vil ha vanskelig for å fylle tildelt kvote [1]. Uavhengig av muligheten til å kompensere jaktuttak utenfor anleggsområdet, vil grunneierne i området få reduserte inntekter i anleggsfasen da attraktive jaktområder blir utilgjengelige i anleggsperioden.

Konklusjon: Det hefter usikkerhet om hvilke effekter vindparken vil ha for hjortebestanden på Hitra. Dette temaet behandles nærmere i fagutredningen om det terrestriske dyrelivet. Erfaringene etter utbyggingen av Hitra 1 er at vindparken ikke har medført verken redusert jaktutbytte eller endringer i betalingsvillighet på Hitra generelt eller på Eldsfjellet spesielt.

6.2 Kraftledning

6.2.1 Arealberegninger

På grunnlag av digitale markslagskart i målestokk 1:5000 er det gjennomført en beregning av hvilke landbruksområder som blir berørt langs kraftledningstraseene. Skogbruksområdene er delt opp etter bonitet, mens jordbruksområdene er fordelt på innmarksbeite og dyrket mark.

Til arealberegningen er en ryddegate på 28 meter lagt til grunn for kraftledningen.

Tabell 7. Arealstatistikk for ryddegater gitt i dekar.

	Skogbonitet			Jordbruk	
	Lav	Middels	Høy	Fulldyrket	Gjødset beite
Alternativ A	57	25	3	0	0

6.2.2 Skogbruk

Ressursgrunnlaget

Anleggelsen av en 132 kV kraftledning vil medføre et ryddebelte på omtrent 28 meters bredde i bestander av naturlige skog og plantefelt, for å unngå overslag fra kraftledningen.

Kraftledningstraseene vil medføre tap av mindre områder med produksjonsskog på overveiende lav bonitet.

Etablering av et ryddebelte vil også påvirke vekstforholdene for trær som blir stående i randsonene. Dette vil kunne skje gjennom uttørkingsskader, solsviing, vindfelling og stormskader. En vil i tillegg ved spesielle værforhold kunne oppleve noe kuldesig nedover den rydda kraftgata fra Eldsfjellet. Dette kan påvirke lokalklimaet og produksjonsevnen til landbruksområdene lengre ned i traseen. Dette vil neppe bli noe stort problem da ledningen går mye langs med dalsiden ned mot fjorden.

Driftforhold i anleggs- og driftfase

I områder hvor skogsdriften utføres med traktor/lastbærer og vinsj, vil kraftledningene normalt ikke innebære noen ulempe dersom linjene henger tilstrekkelig høyt. På steder der ledningene henger forholdsvis lavt, som for eksempel på midtpartiet av et spenn, bør en likevel unngå å etablere transportløyper og skogsbilveier.

Det er ikke tillatt å etablere tømmerlunner og velteplasser under kraftledninger eller i umiddelbar nærhet. Dette begrunnes med faren for overslag ved bruk av høye kraner under opplasting for transport.

Konklusjon: Tiltaket vurderes til å ha en liten negativ effekt for skogbruket.

6.2.3 Jordbruk

Ledningstraseene vil ikke berøre jordbruksområder.

6.2.4 Utmarksbeite

Ressursgrunnlaget

Få eller ingen undersøkelser viser at det er konflikter mellom kraftledninger og dyr på beite i driftsfasen [1,2]. Tvert imot vil en ved etablering av ryddegater få økt tilvekst av gras, urter og busker av løvtrær, noe beitedyrene kan utnytte seg av. I områder med begrensede utmarksbeiteressurser kan dette ha en viss positiv betydning. Det er imidlertid viktig å merke seg at dette forutsetter at ryddegatene ryddes for kvist og hogstavfall – hvis ikke vil ryddegatene kunne bli en barriere for beitedyrene uten verdi som beiteområde.

Driftforhold i anleggs- og driftfase

Bygging av kraftledninger kan påvirke utnyttelsen av utmarksbeiter i anleggsperioden. I anleggsperioden vil husdyr kunne bli negativt påvirket som følge av støy og forstyrrelser. Særlig under sauesankingene vil støy og menneskelig tilstedeværelse kunne være med å vanskeliggjøre sankingen.

Konklusjon: Tiltaket vurderes i sum å være uten betydning for beiteressursene i området.

6.2.5 Fisk og viltressurser

Ressursgrunnlaget

I driftsfasen vil kraftledninger normalt ikke ha noen klar negativ effekt på naturgrunnlaget for jakt og fiske. Ryddegatene under kraftledninger vil normalt være gode beiteområder for både småvilt og hjortevilt.

For fuglevilt kan kraftledninger derimot ha en negativ effekt i form av økt dødelighet ved kollisjon med ledninger. I enkelte studier har en sett at dødelighet for hønsefugl knyttet til kraftledninger kan være vel så viktig dødsårsak lokalt som det samlede jaktuttaket.

I anleggsperioden vil støy og menneskelig nærvær i tillegg kunna ha effekt på jaktutbyttet da viltet normalt vil trekke ut av tiltaksområdet eller være særlig på vakt.

Jakt- og fiskeutøvelsen i anleggs- og driftfase

Anleggsaktivitet i attraktive områder for jakt og fiske vil i den sesongen kunne oppleves som sjenerende og ødeleggende for naturopplevelsen for utøverne. Naturopplevelsen oppleves av de fleste som en viktig del av jakt og fisket og kan være avgjørende for utøvernes betalingsvillighet.

I driftsfasen vil en 132 kV kraftledning i liten grad påvirke naturopplevelsene knyttet til jakt og fiske.

Konklusjon: Tiltaket vurderes i sum å være uten betydning for jakt- og fiskeressursene i området.

6.3 Oppsummert omfangsvurdering

Basert på de vurderingene gjort i 6.1 og 6.2 vurderes tiltaket til å ha omfang som beskrevet i tabell 4 for landbruksinteressene i området.

Tabell 8. Oppsummert omfangsvurdering for landbruksinteressene i tiltaksområdet.

	Vindkraftverk m/ atkomst	Kraftledning	Transformator og servicebygg
Jordbruk	Ubetydelig	Ubetydelig	Ubetydelig
Skogbruk	Liten positiv	Liten negativ	Ubetydelig
Utmarksbeite	Ubetydelig	Ubetydelig	Ubetydelig
Vilt og fisk	Liten negativ	Ubetydelig	Ubetydelig

7. KONSEKVENSVURDERING

Konsekvens er en funksjon av verdiene på strekningene og effekten/omfanget tiltaket vil ha på disse. Konsekvensen fremkommer ved å benytte konsekvensvifta vist i figur 1.

Tabell 9. Konsekvensvurdering for vindkraftverket med atkomstveier.

	Verdi	Omfang	Konsekvens
Jordbruk	Ubetydelig	Ubetydelig	Ubetydelig
Skogbruk	Ubetydelig/liten	Liten positiv [⌘]	Liten positiv [⌘]
Utmarksbeite	Ubetydelig/liten	Ubetydelig	Ubetydelig
Vilt og fisk	Stor verdi	Liten negativ	Middels negativ

[⌘] Forutsatt at det anlegges ny atkomstvei fra sør.

Tabell 10. Konsekvensvurdering for kraftledningen.

	Verdi	Omfang	Konsekvens
Jordbruk	Ubetydelig	Ubetydelig	Ubetydelig
Skogbruk	Liten verdi	Liten negativ	Liten negativ
Utmarksbeite	Ubetydelig/liten	Ubetydelig	Ubetydelig
Vilt og fisk	Stor verdi	Ubetydelig	Ubetydelig

Tabell 11. Konsekvensvurdering for transformatorstasjonen.

	Verdi	Omfang	Konsekvens
Jordbruk	Ubetydelig	Ubetydelig	Ubetydelig
Skogbruk	Ubetydelig	Ubetydelig	Ubetydelig
Utmarksbeite	Ubetydelig/liten	Ubetydelig	Ubetydelig
Vilt og fisk	Stor verdi	Ubetydelig	Ubetydelig

8. PRIORITERING AV ALTERNATIV

Under gis en prioritering av atkomstveialternativene. Det er ikke alternative løsninger for vindturbinene.

Atkomst	Prioritet
Nord – eksisterende vei	2
Sør – ny atkomstvei	1

9. AVBØTENDE TILTAK

Utmarksbeite

Hvorvidt ryddegata under kraftledningen blir et gode eller et onde avhenger av i hvilke grad en fjerner hogstavfall etter skogrydding. Dersom mye hogstavfall blir liggende i traseene vil ryddegata kunne være en barriere for eventuelle beitedyr i området.

Kuldesig og rasfare

Eventuelle problemer knyttet til kuldesig i kraftledningstraseen kan avhjelpes ved å la mest mulig av skogbeltet opp mot Eldsfjellet bli stående i områder hvor sjansen for overslag er liten.

Hjortejakt

Det later til at de berørte områdene har en særlig verdi for jakta i en perioden i september. Det bør etter nærmere kontakt med grunneiere vurderes om en kan organisere anleggsarbeidet slik at forstyrrelsen i de beste jaktfeltene er lav i denne perioden.

10. LITTERATUR

10.1 Litteratur

- [2] Statens Landbruksforvaltning. Satser for produksjonstilskudd 2009.
- [4] Forvaltningsplan for hjort i Hitra kommune 2009. 71s.
- [5] Regionalt miljøprogram for landbruket i Sør-Trøndelag - 2005-2012. Fylkesmannen i Sør-Trøndelag. 2008. 53s.
- [6] Enco 1999. Petter Utklev. Vindkraft på Hitra. En utredning om landbruket
- [8] Hovedplan for skogsbilveier i Hitra kommune. 1999.

10.2 Meddelelser

- [1] Torgeir Sæter, skogbrukssjef Hitra Kommune.
- [3] Bjørn Rangbru, Viltforvalter, Fylkesmannen i Sør-Trøndelag.
- [7] Rolf Stamnestrø, Allskog BA